

## בבא בתרא צ'

עושה אדם מדה של סאה תרקב חצי תרקב קב הגמרא ממשיכה לדון בענייני תיקוני וחצי קב רובע ותומן וחצי תומן ועוכלא שיעורי המידות. ומביאה ששנינו

בברייתא, לא ישהה אדם מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו, ואפילו היא עביט של מימי רגלים. אבל אדם עושה מדה של סאה<sup>603</sup>, תרקב, שלשה קבים, וחצי תרקב, קב ומחצה, וקב, שלא יבואו לטעות בו בחצי תרקב, מפני שאנשים אינם טועים בשליש. וחצי קב, ורובע ותומן<sup>604</sup>, שמינית הקב שהיא חצי לוג, וחצי תומן, ועוכלא. וכמה היא עוכלא? אחד מחמשה ברביע, חמישית לוג, ביצה וחומש ביצה<sup>605</sup>.

ובמדת הלח, עושה מדה של הין, שנים עשר לוג, שהוא תרקב, חצי הין, חצי תרקב, ושלישית ההין, קב, ורביעית ההין, שלשה לוגים<sup>606</sup>. ולוג, רובע הקב שלעיל, וחצי לוג, תומן של יבש, ורביעית, חצי תומן ביצה ומחצה, ושמינית, חצי ביצה ורביע ביצה<sup>607</sup>, וחצי שמינית וזה קורטוב בהרבה מקומות<sup>608</sup>.

אין עושים מדה של קביים שלא שואלת הגמרא, שיעשו גם מדת שני קבים, יטעו בחצי תרקב

שלישית הסאה כמו שתיקנו מדת שליש ההין? עונה הגמרא, שאם יעשו מדת קביים עלולים להחליפה בתרקב, מדת שלשה קבים. שגדולה בשליש מקביים והמוכר ימדוד לו בקביים במקום בתרקב. שואלת הגמרא, אם טועים בשליש לא יעשו מדת קב שיבואו להחליף בחצי תרקב. קב וחצי שאינו פחות מקביים בשליש אלא ברבע? אלא הטעם שלא יעשה מדת קביים, שלא יטעו בינה לבין חצי תרקב שאדם טועה ברבע. שואלת הגמרא, אם כן לא יעשו מדת חצי תומן ומדת עוכלא. שחצי תומן אינו גדול אפילו ברבע אלא

603 לא גורסים וחצי סאה שהרי חצי סאה היא תרקב, תרי וקב ג' קבים. רשב"ם.

604 אפשר לומר שתומן הוא שמינית הלוג, ולקמן מפרשים שעוכלא הוא א'ד מחמשה ברובע. והקשה רשב"ם שאם נגרוס כמו שכתוב בספרים שלנו קב וחצי קב ורובע וחצי רובע ותומן וחצי תומן ועוכלא וכמה היא עוכלא אחד מה' ברובע, מה מקשים שלא יעשו תומן ועוכלא משום שאנשים טועים ברבע, הרי התומן גדול מעוכלא יותר מכפלים. אם הוא שמינית הקב ואם הוא שמינית הלוג הוא עוכלא. ועוד אם הוא שמינית הקב הוא חצי רובע. אלא הגרסא היא כמו בתוספתא ובפר"ח קב וחצי קב ורובע ותומן וחצי תומן ועוכלא וכמה היא עוכלא אחד מה' ברובע. קב הוא ד' לוגין ולוג ו' ביצים נמצא שקב הוא כ"ד ביצים, חצי קב שני לוגין, ורובע קב הוא לוג, ו' ביצים. כל רובע בגמרא הוא רובע הקב, וכל רביעית רביעית הלוג. ותומן הוא שמינית הקב חצי רובע. ולא גורסים חצי רובע שהוא תומן אבל שמינית הוא לשון נקבה, שמינית הלוג. ולכן שנו לקמן לגבי לוג רביעית ושמינית, כאן לגבי קב גורסים רובע ותומן, והתומן הוא חצי לוג ג' ביצים וחצי תומן ביצה ומחצה. רשב"ם.

605 שהלוג ו' ביצים וכן פיר"ח ועיקר, וחצי תומן אינו נעדיף על עוכלא לא בחומש. שחצי תומן הוא ביצה ומחצה ו' חומשים וחצי חומש, ה' חומשין וה' חצאי חומש. ועוכלא היא ביצה וחומש, ו' חומשין שהם ד' חומשין וד' חצאי חומש, בחצי תומן יותר מעוכלא, חומש וחצי חומש ביצה. ואינו עדיף ברבע אלא בחומש. ולק' מקשים לא נעשה חצי תומן ועוכלא שאנשים טועים ברבע וכ"ש שטועים בחומש. רשב"ם.

606 ומה שדוקא עושים גם חצי רביעית ההין, לוג ומחצה משום שיבואו לטעות בחצי קב של מדת יבש שהוא ב' לוגים ואמרו לקמן שאנשים טועים ברבע. רשב"ם.

607 אבל יבש אין דרכו להמדד בכלי קטן כ"כ אלא הוא נמכר באומד או במשקל אם הוא דבר יקר. רשב"ם.

608 מ' סאה ח' קורטוב שנפל לתו' קורטוב יין בחולין ובמכות, וא' משמונה בשמינית וזהו קורטוב. רשב"ם.

בחומש וכל שכן שיבואו לטעות? אמר רב פפא מדות קטנות אנשים בקיאים בהן. בהין שהיה במקדש לא גזרו שכהנים שואלת הגמרא, שלא יעשו גם מדה של שלישית הם זריזים ההין וגם של רביעית ההין, שפחותה משלישית

ההין ברבע ויבוא לטעות ביניהן? עונה הגמרא, כיון שבמקדש היו בהין שנתות, עד כאן לפר, עד כאן לאיל, עד כאן לכבש, שהוא חצי ושלישית ורביעית ההין חכמים לא גזרו בהן. ובמקדש לא גזרו שלא יעשו כן מפני שכהנים זריזים הם<sup>609</sup>.

אמר שמואל, אין מוסיפין על המדות יותר משתות ולא על המטבע יותר משתות, והמשתכר אל ישתכר יותר משתות. חנוני הקונה יין ופירות מן הסיטון הרבה ביחד כדי למכור מעט מעט אל ישתכר יותר משתות<sup>610</sup>. שואלת הגמרא, אם הטעם שאנשי העיר שבאו להוסיף על כל המדות אין מוסיפים על המדות יותר משתות<sup>611</sup> הוא משום הפקעת השער, שמביאי התבואה לכאן שיראו שהוסיפו על המדות ייקרו את המחיר יותר מכדי התוספת, לא יוסיפו אפילו שתות מטעם זה? אלא אין מוסיפים יותר משתות משום אונאה. שאם נוסיף על המדות יותר על שתות יהיה ביטול מקח, ואין לעשות תקנה שעל ידה יבטלו המכירות<sup>612</sup>.

ואם משום הפסד התגר האם מי שיקונה ומוכר ללא רווח נקרא תגר ושואלת הגמרא, הרי רבא אמר כל דבר שבמדה ושכבמסקל ושכבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר, ואפילו אם יוסיפו על המדות פחות משתות יהיה ביטול מקח<sup>613</sup>? אלא אין מוסיפים יותר משתות משום הפסד לתגר שבא מעיר אחרת ואינו יודע שהוסיפו על המדות. שהרי הוא משתכר שתות וכשהוסיפו שתות והוא ימכור במחיר שהיה רגיל יפסיד את הרווח שתות. אבל אם הוסיפו יותר משתות, הוא הפסיד מהקרן. שואלת הגמרא, האם חששו רק שלא יפסיד, האם התגר אינו צריך להרוויח, היה צריך לומר אין מוסיפין על המדות אלא רק פחות משתות כדי שהתגר ירויח מעט?

ר"ח אמר ששמואל מצא את כתוב ביחזקאל  
אלא אמר רב חסדא, שמואל למד שאין מוסיפים על המדות יותר משתות אבל מוסיפים עד שתות.

609 במקדש נמי לגזור. אע"פ שהיו צריכין למדוד במקדש שלישית ההין לאיל ורביעית לכבש היו יכולים היו למדוד בלוגים לחצי הין ששה לוגים, לשלישית ההין ארבעה, ולרביעית ההין שלשה לוגין. : תוס'.

610 כשלא הוקר השער אבל אם לקח בשעת הגורן ועכשיו הוקיר ישתכר אפילו כפליים. רשב"ם.

611 בין גדולות בין קטנות מכור עד רביעית וצ' לשבור את המדות הראשונות שלא יטעו. רשב"ם.

612 כשהחמרים שמביאים לכאן תבואה נותנים חמישה קבין בחמישה דינרים כשהוסיפו על המדות שתות והם לא ידעו ויתנו חמישה קבין בחמישה דינר נמצא שנתאנה שתות יחזיר לו את האונאה דינר והמכר יהיה קיים. אבל אם הוסיפו על החמשה קבין קב וחצי הרי נתאנה יותר משתות ובטל המקח. רשב"ם.

613 שהוטעה במדה אפילו פחות מכדי אונאה פחות משתות שהיא מחילה בחפץ הנמכר באומד כאן חוזר משום שהוא טעות גמור ושניהם חוזרים, אלא משום שפחות מכדי אונאה הוא מחילה לגמרי רבא לא התכוון רבא אלא להוציא ממחילה, אבל הוא מקח טעות ששניהם חוזרים שהרי לרבא אין יותר חזרה במי שנתאנה מן המאנה כמו שפסק בפרק הזהב הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה, אבל בפחות משתות הוא מחילה וביותר משתות שניהן חוזרים. רשב"ם.



מהכתוב ביחזקאל: "וְהִשְׁקַל עֲשָׂרִים גֵּרָה עֲשָׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֲשָׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וְחֲמִשָּׁה שְׁקָל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָּכֶם"<sup>614</sup>. "וְהִשְׁקַל", סלע הוא "עֲשָׂרִים גֵּרָה", מעות קטנות שיש ה' דינר. ושלשת החשבונות "עֲשָׂרִים שְׁקָלִים", ו"חֲמִשָּׁה וְעֲשָׂרִים שְׁקָלִים", ו"עֲשָׂרָה וְחֲמִשָּׁה שְׁקָל", "הַמָּנֶה יִהְיֶה לָּכֶם", יהיו לכם ביחד מנה. שיש מקומות שהמנה הוא חמשה עשר סלעים, יש מקומות שהוא עשרים סלעים, ויש מקומות שהוא עשרים וחמשה סלעים, ולכן נאמר שהמנה של קודש יהיה שלשת המנים האלו ביחד<sup>615</sup>.

מכאן נלמד ג' דברים מנה של קודש וקשה האם מנה הוא ששים שקלים, מאתיים כפול היה וארבעים דינרים?. הרי מנה הוא עשרים וחמישה סלעים, שהם מאה דינרים. אלא נלמד מכאן שלשה דברים, (א) מנה של קודש היה כפול, יש במנה של קודש חמשים שקלים שהם מאתיים דינרים ולא מאה דינרים כמו במנה של חול. (ב) מוסיפים על המדות ועל המטבעות שתות ואין איסור בדבר משום הרווח שהתגר לא ירויח, מפני שהוא דבר אקראי שהתגר לא ישמע שהוסיפו על המדות ולא חששו לדבר שאינו שכית, שהרי הכל ידעו שהוסיפו שתות ולא יטעו. אבל אין מוסיפין יותר משתות, מפני שהכתוב לא התיר דבר שיכול לבוא לידי הפסד של התגר. (ג) שתות שמוסיפים היא שתות מלבר, תוספת של חמישית על המדות והמטבעות הקודמים, שישית מהמדות החדשות.

ר"פ ב"ש תיקן כיילא בת ג' קפיוי רב פפא בר שמואל תיקן 'כיילא', מדה בת שלש 'קפיוי', שמכילה תשעה לוגים. ואמרו לו הרי שמואל אמר שאין מוסיפים על המדות יותר משתות ומדה זו נוספה בשליש על תרקב שחצי תרקב הוא קב וחצי, ששה לוגים<sup>616</sup>. ואמר להם אני לא הוספתי על מדה קודמת אלא תיקנתי 'כיילא' חדשה, מפני שאין בעיר הזאת מדה אחרת שהיא תהיה לה תוספת<sup>618</sup>. ולא קבלו ממנו, אפילו שאין בעיר הזאת תרקב וחצי

614 והכתוב אינו חושש אם התגר יטעה בתוספת ולא ירויח אבל אין מוסיפים יותר משתות משום הפסד התגר שהרי הכתוב לא התירו. רשב"ם.

615 תוס' שואלים ששקל הוא כ"ד גרה, גרה היא מעה. ואמרו בקידושין שסלע הוא ד' דינרים, וש מעה כסף הוא דינר. ואומר ר"ת שבימי חכמים הוסיפו שתות על הסלע שלא יהיה תחילה אלא עשרים גרה והוסיפו עליו ד' גרה. ולר"י נראה שיחזקאל הוסיף ד' גרה על הסלע ולעולם המנה של חול הוא כ"ה סלעים ושל קודש נ' אלא שבתחלה השקל היה עשרים והוסיף עליו ד' גרה. והכתוב אומר, והשקל שהיה תחלה עשרים גרה ומאותם שקלים יהיה לכם המנה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל והם ששים שקלים בס"ה. ולא מדובר בשקלים שניתוספו שמאותם לא היה המנה אלא חמשים, כפלים של חול כשקלים שהיו קודם שהוסיף. ור"ת אומר שהכתוב נקט חשבון זה ולא רצה לכלול ששים שקלים ביחד מפני שהיה להן ג' משקלות אחת שליש מנה של קודש, ואחת מנה של הדיוט, ואחת של רביע מנה של קודש. כמו שתרגם יונתן ולפי' ר"י קשה שאין התרגום משמע כדבריו. והר"ד משולם אומר שהכתוב נקט חשבון זה כנגד ברכת כהנים ב"יברכך" יש ט"ו אותיות, ב"יאר" כ', ב"ישא" כ"ה. ויש ליתן טעם לפי שישראל מתברכין בנתינת שקלים יחזקאל עשה חשבון זה בשקלים. תוס'.

616 וי"מ שקפיוא הוא לוג וג' קפיוי הם ג' לוגין והוא תוספת שליש על חצי קב שהוא שני לוגין. רשב"ם.

617 היו יכולים להקשות שיבואו לטעות בקב שהוא יותר ברבע וללישנא קמא שיבואו לטעות בתרקב שהוא י"ב לוג אלא הקשו משום מה ששמואל אמר בפירושו ואותה קושיה היא מכלל מה ששמענו מהברייתא. רשב"ם.

618 ואין חשש שיבוא לידי הפסד של התגר, וגם לא שיטעו בריבעא שאין בעיר הזאת לא חצי תרקב שיהיה מוסיף

תרקב. ושלח אותה לפומבדיתא ולא קבלוה, ושלח אותה לפאפוניא וקבלוה, וקרן  
לה ר' רזו פפא<sup>619</sup>.

אוצרי פירות ומלוי בריבית ומקטיני תנו רבנן<sup>620</sup>, אוצרי פירות, שקונים לאצרים למכור  
איפה ומפקיעי שערים

ומקטיני איפה, ומפקיעי שערים שמוסיפים על השער. עליהם אומר הכתוב  
בעמוס: "לאמר מתי יעבר החדש" מפקיעי שערים שאומרים נמכור ביוקר לסוף  
החדש אחר ימות הגורן<sup>622</sup>, "ונשפיריה שבר" ו"השבת ונפתחה בר", אוצרי פירות  
שואמרים מתי תגיע שנת השמטה ונפתחה אוצרות בר, "להקטין איפה" מקטיני  
איפה, "ולהגדיל שקל" מלוה בריבית שמגדיל את שקלו ע"י הרבית<sup>623</sup>, "ולענות  
מאזני מרמה". והכתוב אומר עליהם: "נשבע ה' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל  
מעשיהם".

אמר רבי יוחנן, אוצרי פירות הם האוצרים פירות בשעת הזול כדי למכור לעניים  
ביוקר כמו 'שבתי אוצר פירות! אבל אם אוצר את הפירות בשעת הזול ומוכרן  
לעניים בזול בשעת היוקר מותר אפילו שהוא גורם להתייקרות השער.

מעשה אבוה דשמואל שמכר מתחילה אביו של שמואל היה מוכר את פירותיו בשער  
בשער הזול עדיף ממעשה בנו המוקדם בשעת הגורן, כדי שכולם ימכרו בזול

והשער יזדלזל ויהיה זול כל השנה. שמואל בנו היה אוצר את הפירות של שדותיו  
ומוכרם בעת היוקר בשער הזול<sup>624</sup>. ושלחו משם שמעשה האב טוב ממעשה הבן,  
שהאב גורם מתחלה שלא יוקר השער, וכיון שהשער הזול הוא רווח כל השנה,  
אבל משהשער התייקר אינו יכול להזדלזל במהרה.

אמר רב, אדם יכול לעשות אוצר מאותו מעט שנתן לו הקב"ה, ואין איסור אלא  
שלא יקח מן השוק על מנת לאצור<sup>625</sup>. וכן שנינו בברייתא, אין אוצרין פירות  
דברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנין וסלתות, אבל תבלין כמון ופלפלין  
מותר. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק, אבל במכנים משלו מותר.

ומותר לאצור פירות בא"י קודם ומותר לאדם לאצור פירות בארץ ישראל ולקנות  
לשביעית ג' שנים בששית לצורך ששית ושביעית ושמינית למכור

עליו שליש ולא תרקב. רשב"ם.

619 הוא לשון מדה באותה המלכות ויש שגרסו רז פפא, עצת ר"פ. וקשה שאינו לשון גמרא. רשב"ם.

620 (סימן אוצרי פירות אין אוצרין ואין מוציאין ואין משתכרין פעמים בביצים מתריעין.)

621 ויש הפסד עניים ונראה לי שמדובר בעיר שרובה ישראל. רשב"ם.

622 נמכור ביוקר לסוף חדש אחר הגורן והם מפקיעי שערים שלחדש לא נקראים אוצרי פירות. רשב"ם.

623 ולהגדיל שקל הוא מלוה בריבית שאם משום להגדיל שקל ממש הדבר נלמד ממקטיני איפה וממאזני מרמה  
נלמד גם אונאת משקלות. רשב"ם.

624 אבל לא היה קונה פירות מן השוק ומאצר בשעת הגורן שמ"מ הוא מייקר את השער קצת ויצא שכרו בהפסדו  
כן נראה בעיני אבל אין בו איסור ממש. רשב"ם.

625 אבל יכול לקנות ולאצור לפרנסת ביתו אם אין לו משדותיו. רשב"ם.

פן ימותו בשביעית ובשמינית ברעב. ובשני בצורת, אפילו קב חרובין לא יאצור, מפני שמכניס מארה בשערים. כמו שאמר רבי יוסי ברבי חנינא למשמשו 'פוגא', צא ואצור לי פירות שלש שנים, ערב שביעית, ושביעית ומוצאי שביעית<sup>626</sup>.

תנו רבנן, אין מוציאין פירות מא"י דברים שיש בהן חי נפש כגון יינות שמנים וסלתות. רבי יהודה בן בתירא מתיר ביין מפני שממעט את התיפלה. וכשם שאין מוציאין מארץ לחוץ לארץ כך אין מוציאין מארץ ישראל לסוריא<sup>627</sup> <sup>628</sup>. ורבי מתיר מהיפרכיא להיפרכיא. מהיפרכיא אחרונה של א"י להיפרכיא ראשונה של סוריא כיון שהם סמוכים כל כך.

626 היה בא"י וסבר שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וכמי שאמר שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית. רשב"ם.

627 סוריא היא אר"צ וארם נהרים ועל שם סוריא קוראים ללשון ארמי סורסי. כמו שא' במדרש שחלק לו כבוד בתורה בכתוב יגר שהדותא, ובנביאים כדנה תאמרון להון, ובכתובים דניאל ועזרא. וא"ת שבסוף פ' מרובה שנינו בא"י לשון סורסי למה אלא או לשון הקודש או לשון יוגית. ואמר רב יוסף בבבלי לשון ארמי למה אלא או לשון הקודש או לשון סורסי. ומשמע לשון סורסי לחוד ולשון ארמי לחוד, ואומר ר"ת שארמי וסורסי הוא לשון אחד הוא אלא שמתחלק לכמה צורות כעין לעז שמשנתה בכמה מדינות, שהרי אונקלוס תירגם עד הגל סהיד דגורא ולבן קרא לו יגר שהדותא. תוס'

628 רשב"ם פירש משום שסבר כבוש יחיד לא שמיה כבוש. ואע"ג שגם למ"ד שמיה כבוש מצאנו שהחמירו בארץ ישראל יותר מבסוריא כמו שא' בגיטין המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחו"ל אע"ג שסבר שמיה כבוש כמו שמוכח שם. מ"מ נראה לרשב"א כפירוש רשב"ם ממה שאמר כשם שאין מוציאין לחוצה לארץ כך אין כו', ומשמע ממה שמשווה אותה לחו"ל שסבר שכבוש יחיד לאו שמיה כבוש. הטעם שלא שמיה כבוש הוא כמו שדרשו בספרי מהכתוב "כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם וגו'" שדוקא מה שיכבשו בחו"ל אחר שיכבשו את כל א"י לכם יהיה. ודוד לא עשה על פי ב"ד אלא מדעתו וכבש את ארם נהרים וארם צובה לפני שכבש את כל א"י. תוס'.

